

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ

«Затверджую»

Проректор
науково-методичної
та організаційної роботи

О.Б. Жильцов

2017 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Методика викладання філософських дисциплін у вищій школі

Спеціальність 033 – «Філософія».

Історико-філософський факультет

2016-2017 навчальний рік

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ

«Затверджую»
Проректор
з науково-методичної
та навчальної роботи
_____ О.Б. Жильцов
« ____ » _____ 20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**Методика викладання філософії у
вищій школі**

для магістрів галузі знання 0203 гуманітарні науки, напряму підготовки
8.020301 – «філософія».

Історико-філософський факультет
2016-2017 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни « **Методика викладання філософії у вищій школі**» для магістрів галузі знання 0203 гуманітарні науки, напряму підготовки 8.020301 – «філософія».

Нормативна дисципліна

Розробник: доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії Київського університету імені Бориса Грінченка Ковальчук Наталія Дмитрівна.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри філософії
Протокол від « » _____ 20__ р. № ____

Завідувач
Кафедри філософії
доктор філософських наук , професор Ломачинська І. М.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Мета курсу «Методика викладання філософії у вищій школі» – формування методичної свідомості студентів; в контексті викладання філософії у вищій школі, надання систематизованих знань, конструктивних і критичних навичок мислення щодо природи, критеріїв, форм та альтернатив ціннісного й творчого самовизначення викладача відповідно до уявлень про філософію.

Основними завданнями курсу є

розглянути роль і місце філософії в системі гуманітарного знання;

забезпечити міждисциплінарні зв'язки, зокрема, з історією філософії, історією культури, історією світового та українського мистецтва, релігієзнавством, етикою; та естетикою;

навчити студентів методиці викладання філософії у вищій школі

Студент повинен знати:

методику викладання філософії на рівні теоретичних моделей навчального процесу: інформаційний, діяльнісний, комунікативний підходи;

методику викладання філософії в умовах Болонського процесу;

володіти інформаційним забезпеченням курсу філософії;

;

Студент повинен вміти:

створити лекційний курс за дисципліни «Філософія» та інших дисциплін філософського циклу;

проводити практичні заняття з цієї дисципліни;

визначити принципи оцінювання знань з філософії.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Опис предмета навчальної дисципліни

Курс	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ECTS: 4 Змістові модулі: 6 Загальний обсяг дисципліни (120години): Тижневих годин: 4 аудиторних-2 самостійна робота студентів- 2	<i>для магістрів галузі знання 0203 гуманітарні науки, напряму підготовки 8.020301 – «філософія».</i> <i>Освітньо-кваліфікаційний рівень</i> Магістр	Денна форма навчання Нормативна Рік підготовки: 1 Семестр:2 Аудиторні заняття:32 год. з них: Лекції – 12 год. Семінарські заняття – 12 год. Самостійна робота – 36 год. Модульний контроль – 6 год Семестровий контроль – 30 год. Вид контролю – екзамен

Навчально-методична карта дисципліни “Методика викладання філософії у вищій школі ” для магістрів галузі знання 0203 гуманітарні науки, напрямку підготовки 8.020301 – філософія.

Разом: 120од., лекції – 12 год., семінарські – 12 год.,
самостійна робота –36 год. модульний контроль –6год. індивідуальна робота – 4год.

Тиждень	I	II	III	IV	V		VI
Модулі	Змістовий модуль I		Змістовий модуль II		Змістовий модуль II		
Назва Модуля	Методика вищої освіти як предмет дослідження		Система методичного забезпечення навчального процесу		Методика проведення лекцій та семінарських занять		
Кількість балів за модуль	78 балів		78 балів		76 балів		
Лекції	1-2		3	4	7		8
Теми Лекцій	Предмет, структура та завдання курсу		Методика викладання філософії в умовах болонського процесу	Інформаційне забезпечення курсу філософії	Підготовка лекцій з курсу філософії		Підготовка семінарського заняття з курсу філософії
Бали за відв. Лекцій	1		2 1	1	1		1
Семінари	1		2	3	4 5		6
Теми семінарських Занять	Предмет, структура та завдання курсу		Інформаційне забезпечення курсу філософії	Актуальні проблеми методики викладання філософії	Підготовка лекцій з курсу філософії		Підготовка семінарського заняття з курсу філософії
Бали за відв. семінар. зан.	1		1	1	1 1		1
Бали за семін. зан.	10		10	10	10	10	10
Бали за сам. Роботу	6		6	6	6	6	6
Види	Модульна контрольна робота 1 Модульна контрольна робота 2				Модульна контрольна робота 3		

ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ	(25 балів)	(25 балів)
-----------------------	------------	------------

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

ПРОГРАМА КУРСУ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

Змістовий модуль 1. Методика викладання як предмет дослідження

Лекція 1 -2. Предмет, структура та завдання курсу

Методика викладання в системі професійної підготовки. Зв'язок методики з педагогікою. Особливості курсу: "методика методики", методичний досвід студента та можливості використання такого досвіду, зв'язок теоретичної частини та педагогічної практики. Формування "методичної установки" як головне завдання курсу.

Багатоманіття моделей викладання філософії: історичні форми, культурні та національні освітні традиції, плюралізм моделей в межах національних систем освіти. Проблеми узагальнення та використання емпіричного досвіду викладання філософії: оцінка ефективності методики, можливість створення освітніх "технологій", особистість викладача та індивідуальний стиль викладання. Методика викладання на рівні теоретичних моделей навчального процесу: інформаційний, діяльнісний, комунікативний підходи.

Змістовий модуль 2. Система методичного забезпечення навчального процесу

Лекція 3. Методика викладання філософії в умовах Болонського процесу

Болонський процес як формування єдиного європейського освітнього простору. ECTS (Європейська система трансферу оцінок) та впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу. Нові вимоги до методичного забезпечення навчальних курсів. Проблеми перехідного періоду. Методичне забезпечення в умовах інформаційної революції: нові можливості та проблеми їх реалізації. Проблеми викладання філософських дисциплін в умовах нового Закону Про вищу освіту (2014).

Лекція 4. Інформаційне забезпечення курсу філософії

Система інформаційних джерел. Текстуальні: наукова література, навчальна література, періодичні видання. Електронні: Інтернет-ресурси (спеціалізовані сайти, електронні бібліотеки, електронні видання), CD-ресурси. Комунікативні: інституалізовані форми: навчальні (лекції, семінари, консультації); наукові (конференції, семінари, круглі столи); неінституалізовані форми: усна, епістолярна та електронна комунікації.

Навчальна література як основне джерело інформації. Класифікація навчальної літератури: підручники, навчальні посібники, тексти лекцій,

методичні матеріали, практикуми, хрестоматії. Особливості підручників з філософії.

Інформаційне забезпечення навчального курсу: інформаційні бази, список основної та додаткової літератури, допоміжні матеріали.

Основні проблеми інформаційного забезпечення курсу філософії.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Лекція 5. Підготовка лекційного курсу

Загальна логіка лекційного курсу: послідовність тем, смислові акценти, функціональна варіабельність форм. Класифікація лекцій: за формою комунікації (монологічна, діалогічна), за способом представлення матеріалу (інформаційна, проблемна), за функцією в межах курсу (вступна, установча, підсумкова). Підготовка лекцій з філософських дисциплін: основні етапи та особливості. Форми фіксації лекційних матеріалів: план, тези, конспект, сценарій, текст. Неперервність роботи над змістом лекції. Читання лекції: зв'язок змістовних елементів і форми подання матеріалу, ораторське мистецтво лектора, керування часом, контроль за динамікою та ритмікою змістовного навантаження, викладацька творчість.

Лекція 6. Методика підготовки та проведення філософського семінару

Роль і функції семінару як форми навчальної роботи. Особливість семінару з філософії. Методика підготовки семінару: план, інформаційне забезпечення, методичні вказівки. Форми проведення семінару: класифікація форм, проблема вибору адекватної форми, пошук нових форм. Проведення семінару: нормативні дії викладача (вступне та заключне слово, коментарі, оцінки, завдання на наступне заняття), ситуативні дії в умовах зміни сценарію, прийоми активізації роботи студентів.

Зростання ролі СРС в сучасних умовах. Основні форми СРС: підготовка до аудиторних занять, виконання завдань, підготовка письмових робіт. Проблеми підготовки методичних матеріалів для СРС: варіабельність завдань, індивідуальний підхід, постійне оновлення. Робота над оригінальними філософськими текстами як основа СРС. Консультація як головна форма забезпечення ефективності СРС. Науково-дослідницька діяльність студентів як елемент СРС.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль I

Змістовий модуль 1. Методика викладання як предмет дослідження

Семінар 1. Тема 1-2. Філософія в системі вищої освіти

План

Написати есе (обсяг – 1 сторінка) на тему: "Світова філософія і "шкільна" філософія: позиція Канта і сучасність".

Кант И. Логика: Посobie к лекциям. III. Понятие философии вообще // Тракаты и письма. М.: Наука, 1980.

Написати есе (обсяг – 1 сторінка) на тему: "Філософ – дослідник філософії – викладач філософії".

Библер В.С. Что есть философия // Вопросы философии – 1995 - № 1.

Конверський А. Є. «Модель філософа» в освітній традиції Київського університету // Філософська думка. – 2013, №5. – С. 14-25.

].

Змістовий модуль 2.

Система методичного забезпечення навчального процесу

Тема 3. Інформаційне забезпечення курсу філософії

План

1. Система інформаційних джерел.

1.1 Текстуальні: наукова література, навчальна література, періодичні видання.

1.2 Електронні: Інтернет-ресурси (спеціалізовані сайти, електронні бібліотеки, електронні видання), CD-ресурси.

1.3 Комунікативні:

- інституалізовані форми: навчальні (лекції, семінари, консультації); наукові (конференції, семінари, круглі столи),
- неінституалізовані форми: усна, епістолярна та електронна комунікація.

2. Навчальна література як основне джерело інформації.

2.1. Класифікація навчальної літератури: підручники, навчальні посібники, тексти лекцій, методичні матеріали, практикуми, хрестоматії.

2.2. Особливості підручників з філософії.

Тема 4. Актуальні проблеми методики викладання філософії

Заняття проводиться в формі обговорення результатів виконання практичних завдань.

Практичні завдання:

Варіант 1. Аналіз публікацій.

1. В сучасній філософській періодиці знайти публікацію, яка присвячена проблемам викладання філософських дисциплін.
2. Представити позицію автора.
3. Дати критичний аналіз цієї позиції.
4. Запропонувати свій варіант розв'язання проблеми.

Варіант 2. Інтерв'ю.

1. Підготувати питання до інтерв'ю.
2. Взяти інтерв'ю у викладача філософського факультету з приводу його поглядів на проблему викладання філософських дисциплін.
3. Висловити власну думку стосовно отриманих відповідей.

Змістовий модуль 3

Методика підготовки лекцій та семінарів з філософських дисциплін

Тема 5. Підготовка лекцій з філософських дисциплін

1. Лекція як елемент навчального курсу: функціональне навантаження.
2. Проблема методичного врахування особливостей студентської аудиторії.

3. Проблема забезпечення зворотнього зв'язку з аудиторією.
4. Прогнозування проблемних ситуацій під час читання лекції.

Індивідуальна робота

Прочитати статтю П. Флоренського "Лекція і Lectio". Записати основні тези й дати власний коментар (есе).

Флоренский П. Лекция и Lectio // Новый круг – 1993 - № 2.

Проблемні питання.

1. Наскільки зміст лекції повинен відповідати змісту навчальної літератури?
2. Чи доцільно використовувати як основу лекції готові тексти?
3. Чи згодні ви з твердженням, що в філософії є багато таких змістовних елементів, які не можна пояснити за допомогою прикладів та метафор?
4. Які проблемні для викладача ситуації зустрічаються найчастіше?
5. В яких випадках викладач має право виходити за межі плану лекції?

Тема 6. Методика підготовки та проведення філософського семінару.

1. Підготовка викладача до конкретного семінарського заняття.
2. Особливості семінарського заняття в умовах кредитно-модульної системи.
3. Проблема проведення семінарського заняття в умовах низького рівня підготовки студентів.

Проблемні питання.

1. Яка форма проведення семінару з філософії є найбільш ефективною? В яких умовах?
2. В яких ситуаціях викладач повинен зупинити виступ студента?
3. Які прийоми активізації роботи студентів є найбільш ефективними?

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Змістовий модуль I.

. Методика викладання як предмет дослідження

Тема 1. Предмет, структура та завдання курсу

1. Проаналізувати багатоманіття моделей викладання філософії: історичні форми, культурні та національні освітні традиції, плюралізм моделей в межах національних систем освіти.

2. Опрацювати проблему узагальнення та використання емпіричного досвіду викладання філософії: оцінка ефективності методики, можливість створення освітніх "технологій", особистість викладача та індивідуальний стиль викладання.

3. Зрозуміти методику викладання на рівні теоретичних моделей навчального процесу: інформаційний, діяльнісний, комунікативний підходи.

Тема 2. Методика викладання філософії в умовах Болонського процесу

Самостійна робота.

Написати есе (обсяг – 1 сторінка) на тему «Болонський процес в Україні»

Література

Огаркова Тетяна, Болонський процес – ідея "п'ятої свободи" в сучасному суспільстві знань. // <http://www.istu.edu.ua/pro-mntu/mizhнародni-zvjazki.html#3>

Осадчий Ю. Болонському бути в Україні чи не бути? // <http://www.osvita.org.ua/bologna/vprov/articles/27.html>

Одушкін Остап, Сократ, корупція і Болонський процес (<http://www.osvita.org.ua/bologna/articles/28.html>)

Рашкевич Ю.М. Легенди та міфи Болонського процесу. // <http://www.osvita.org.ua/bologna/articles/26.html>

Рашкевич Юрій, Актуальні завдання впровадження ідей Болонського процесу в Україні. // <http://maidanua.org/static/mai/1245698905.html>

Змістовий модуль II

Система методичного забезпечення навчального процесу

Тема 3. Інформаційне забезпечення курсу філософії

. Інформаційне забезпечення навчального курсу:.

Зробити:

1.1. Перелік (3-5) та коротка характеристика (2-3) основних підручників та навчальних посібників, обов'язково вказати:

- наскільки зміст посібника відповідає програмі курсу,
- відповідність сучасним вимогам, як змістовним так і формальним,
- зручність в користуванні,
- доступність для студентів.

1.2. Перелік періодичних видань, які є фаховими з цієї дисципліни.

1.3. Перелік Інтернет-ресурсів (вказати адреси).

2. Аналіз фрагмента підручника (посібника).

Обрати параграф підручника, в якому розкривається одне питання з плану семінарських занять (завдання з методики за 4 курс) та проаналізувати його.

2.1. Звернути увагу на:

- нормативність тексту та наявність авторської позиції,
- наявність та якість визначень основних термінів,
- структурованість тексту,
- рівень складності (популярності),
- наявність та вдалість прикладів,
- стилістичні особливості тексту,

2.2. Обов'язково вказати позитивні та негативні моменти.

2.3. По можливості порівняти з аналогічним параграфом альтернативного посібника.

Тема 4. Організація та методичне забезпечення самостійної роботи студентів.

Підготувати методичну розробку "Аналіз філософського тексту".

1. В межах програми курсу з філософської дисципліни обрати філософський текст для самостійного вивчення.

2. Сформулювати мету завдання, обрати форму представлення результатів (письмова робота, усна доповідь, співбесіда) і підготувати:

2.1. Методичні поради (0,5 с.);

2.2. Перелік завдань;

2.3. Вимоги до оформлення.

3. Підготувати контрольні питання для перевірки якості виконання завдання.

Методика підготовки лекцій та семінарів з філософських дисциплін

Тема5. Підготовка лекцій з філософських дисциплін

Самостійна робота.

Підготувати план-конспект лекції (обсяг – 2 ст.)

1. Автор; назва лекції (тема); назва навчального курсу; де, кому, коли буде прочитана лекція.
2. Мета та завдання лекції.
3. Вступ: перше речення, основні тези, час.
4. Розгорнутий план, його обов'язкові елементи: визначення базових понять, цитати, приклади, висновки.
5. Висновки лекції в повному обсязі.
6. Література, яка була використана при підготовці.

Підготувати рецензію на лекцію (обсяг – 1 ст.). Предметом рецензування може стати як лекція студента, так і лекція будь-якого викладача.

1. Автор; назва лекції (тема); назва навчального курсу; де, кому, коли була прочитана лекція.
2. Самооцінка успішності: принципове досягнення мети й виконання завдань.
3. Самооцінка ораторського мистецтва: характеристики мовлення, робота з аудиторією, керування часом, контроль за динамікою та ритмікою змістовного навантаження.
4. Аналіз розкриття складних питань: рівень сприйняття, вдалість прикладів, можливі альтернативні підходи до проблеми.
5. Аналіз проблемних ситуацій, які виникли під час лекції (причини й способи розв'язання): психологічних, змістовних, комунікативних.
6. Аналіз помилок: змістовне наповнення лекції, форма представлення, способи пояснення, робота з аудиторією.
7. Авторські здобутки.
8. Завдання на майбутнє.

Тема6. Методика підготовки та проведення філософського семінару

Підготувати методичну розробку "Семінарське заняття"

1. Автор; назва семінару (тема); назва навчального курсу; де, для кого буде проведене семінарське заняття.
2. Мета та завдання семінару.
3. Форма проведення і система оцінювання.
3. План семінару: перелік питань з коротким поясненням та посилання на рекомендовану літературу (номер джерела й сторінки).
4. Вступне слово (обсяг 0,5 с.).
5. Заключне слово (обсяг 0,5 с.).
6. Ключові терміни (глосарій): дати робоче визначення поняттям (3-7).
7. Проблемні питання: мінімум одне до пункту плану.

8. Список літератури.

9. Оцінка результату: рівень підготовки та активності студентів, проблемні ситуації, недоліки.

Організація та методичне забезпечення самостійної роботи студентів.

1. СРС в умовах болонського процесу.
2. Основні форми СРС: підготовка до аудиторних занять, виконання завдань, підготовка письмових робіт.
3. Проблеми підготовки методичних матеріалів для СРС: варіабельність завдань, індивідуальний підхід, постійне оновлення.
4. Робота над філософськими текстами як основа СРС.
5. Консультація як форма забезпечення ефективності СРС.
6. Науково-дослідницька діяльність студентів як елемент СРС.

1. КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали (макс.)	Термін виконання (тижні)
Змістовий модуль I.			
<i>Змістовий модуль 1. Методика викладання як предмет дослідження</i>			
Тема 1. Філософія в системі вищої освіти	Індивідуальне заняття	5	1-
Тема 2. Методика викладання філософії в українській системі освіти	Індивідуальне заняття	5	2
Змістовий модуль 2.			
<i>. Система методичного забезпечення навчального процесу</i>			
Тема 3. Інформаційне забезпечення курсу філософії.	Індивідуальне заняття	5	3
Тема 4. Організація та методичне забезпечення самостійної роботи студентів	Індивідуальне заняття	5	4
Змістовий модуль 3			
Методика підготовки лекцій та семінарів з філософських дисциплін			
Тема 6. Підготовка лекцій з філософських дисциплін		5	5
Тема 5. Методика підготовки та проведення філософського семінару		5	6
<i>Разом: 36 год.</i>	<i>Разом: 30 балів</i>		

СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Навчальні досягнення студентів із дисципліни оцінюються замодульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти, де зазначено види й терміни контролю.

Розподіл балів, які отримують студенти

Самостійна робота						Іспит	Сума	
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2			40	100
T1	T2-3	T4	T5	T6	T7	T8		
7	14	8	8	7	8	8		

№ з/п	Вид діяльності студента	Макс. кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
			Кільк. одиниць	Макс. кількість	Кільк. одиниць	Макс. кількість
1	Відвідування лекцій	1	5	5	3	3
2	Відвідування семінарських занять	1	3	3	3	3
3	Виконання завдань для самостійної роботи	5	3	15	3	15
4	Робота на практичних (семінарських) заняттях	10	3	30	3	30
5	Індивідуальне завдання	30	-	-	-	-
6	Опрацювання фахових видань	10	-	-	-	-
7	Написання реферату	15	-	-	-	-
8	Виконання модульної контрольної роботи	25	1	25	1	25
9	Виконання тестового контролю	10	-	-	-	-
10	Лабораторне заняття (допуск, виконання, захист)	10	-	-	-	-
11	Творча робота (в т.ч. есе)	20	-	-	-	-
	Макс. кількість балів за видами поточного контролю (МВ)	-	-	78	-	76

Методика розрахунків модульної і семестрової оцінок студента

№ з/п	Оцінка студента	Макс. Оцінка	Модуль 1	Модуль 2
1	Максимальна підсумкова семестрова модульна оцінка (МС)	100	-	-
2	Максимальні підсумкові оцінки за змістовими модулями (ММ)	60	37	23
3	Фактична кількість балів, отриманих студентом за видами поточного контролю (приклад) (ФБ)		78	76
4	Підсумкові фактичні оцінки студента за змістовими модулями $M = \text{ФБ} / \text{МВ} * \text{ММ}$		12	12
5	Підсумкова семестрова модульна оцінка студента $C = M_1 + M_2$			
6	Іспит	40	52	
7	Підсумкова семестрова рейтингова оцінка студента $P = C + E$		92/A	

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських заняттях, виконання самостійної роботи, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт з використанням роздрукованих завдань. Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

- Гегель Г.В.Ф. О преподавании философии в университетах // Работы разных лет: В 2 т. М.: Мысль, – 1972, – Т. 1.
- Гершунский Б.С. Философия образования для XXI века. (В поисках практико-ориентированных образовательных концепций). – М.: Совершенство, 1998.
- Губерський Л.В. Філософія і освіта: зустріч перспектив // Філософська думка. – 2013, №5. – С. 6-13.
- Емельянов В.В., Никитин П.С. Философская культура молодого специалиста. – М.: Высш. шк., 1987.
- Ерастов М.П. Методика самостоятельной работы. – М., 1985.
- Ильенков Э.В. Философия и культура. – М.: Политиздат, 1991.
- Кант И. Логика: Посobie к лекциям. III. Понятие философии вообще // Трактаты и письма. – М.: Наука, 1980.
- Кант И. Ответ на вопрос: Что такое просвещение? // Сочинения: В 8 т. – М.: Чоро, 1994, – Т. 8.
- Кант И. Спор факультетов // Сочинения: В 8 т. – М.: Чоро, 1994, – Т. 7.
- Конверський А. Є. «Модель філософа» в освітній традиції Київського університету // Філософська думка. – 2013, №5. – С. 14-25.
- Мамардашвили М. Как я понимаю философию. – М., 1990.
- Мамардашвили М.К. Проблема сознания и философское призвание // Вопросы философии. – 1988, – № 8.
- Методика лекционного курса по философии. – М., 1978.
- Методика семинара по философии. – М., 1975.
- Огаркова Тетяна, Болонський процес – ідея "п'ятої свободи" в сучасному суспільстві знань. // <http://www.istu.edu.ua/pro-mntu/mizhnarodni-zvjazki.html#3>
- Осадчий Ю. Болонському бути в Україні чи не бути? // <http://www.osvita.org.ua/bologna/vprov/articles/27.html>
- Семинарские занятия по философии., – М., 1991.
- Чекаль Л.А., Черній А.М. Філософський практикум. – К. 1998

Додаткова

- Бабанский Ю.В. Оптипизация учебно-воспитательного процесса. – М., 1982.
- Библер В.С. Что есть философия? // <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Bibler.htm>
- Габай Т.В. Учебная деятельность и ее средства. – М., 1988.
- Гойхман. О.Я., Надеена Т.М. Речевая коммуникация. – М., 2003
- Ильясов И.И. Структура процесса учения. – М., 1986.

- Интенсификация творческой деятельности студентов / Науч. ред.: проф. В.И. Андреев, проф. Г. Мельхорн. – Казань: Изд-во Казанского ун-та, 1990.
- Ишкова Л.В. Структурно-интегративная методология образования. – Новокузнецк: Изд-во ИПК, 2000.
- Козловская В. А Организация самостоятельной работы студентов по предмету «Философия» // Вестник филиала Красноярского государственного социального университета в г. Красноярске: Сборник научных статей и тезисов. – Красноярск: РИО КФ РГСУ, 2007 – С. 121–126.
- Какая философия нам нужна?: Размышления о философии и духовных проблемах нашего общества (Сост. Ю.Н. Солонин). – Л.: Лениздат, 1990.
- Кашанов М.М. Психология педагогического мышления. – СПб.: Алетейя, 2000.
- Кларин Н.В. Педагогическая технология в учебном процессе., – М., 1989.
- Методика преподавания философии: проблемы перестройки. – М., 1991.
- Михайлов Ф.Т. Об образовании. Образование философа // Избранное. – М.: Индрик, 2001.
- Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / Под ред. Е.С. Полат. – М.: Издательский центр «Академия», 2001.
- О философии, философском факультете и философах (интервью с деканом философского факультета МГУ В.В. Мироновым) // Вопросы философии. - 2002. - № 5.
- Остап Одушкін Сократ, корупція і Болонський процес// <http://www.osvita.org.ua/bologna/articles/28.html>
- Преподавание философии в связи с профилирующими дисциплинами факультетов. Под ред. В.Н.Бурлак, О.В.Лармина.- М.: Изд. МГУ, – 1987.
- Путь в философию. Антология. – М.: ПЕР СЭ; СПб.: Университетская книга, 2001.
- Разин В.И. Общая методика преподавания философии в вузах. – М. -1977.
- Рашкевич Ю.М. Легенди та міфи Болонського процесу// <http://www.osvita.org.ua/bologna/articles/26.html>
- Рашкевич Юрій, Актуальні завдання впровадження ідей Болонського процесу в Україні// <http://maidanua.org/static/mai/1245698905.html>
- Силбер Джон Р. Философия и будущее образования // Вестник РФО. – 2001. – № 2.
- Смолкин А.М. Методы активного обучения. – М., 1991.
- Терентьева Л.Н. Философские семинары. – Одесса., 1992.
- Философия в образовательном пространстве классического университета / Под ред. проф. В.Б. Устьянцева. – Саратов: Приволжское книжное издательство, 2001.
- Философия преподавания философии: Материалы и тез. докл. Всерос. науч.-практ. конф. Калуга, 21 – 23 сент. 2000 г. / А.Н. Чумаков и др. – Калуга: Эйдос, 2000.

